

діяльності : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Переверза Ірина Михайлівна. – Одеса, 2016. – С. 191).

3) модель «ex officio», суть якої полягає в тому, що держава в особі органів, що ведуть кримінальне судочинство (прокурора, слідчого, поліції, суду), призначає через професійні організації адвокатів захисника або представника для надання особі юридичної допомоги і оплачує його роботу з коштів державного бюджету. Для певної частини адвокатів, які не мають клієнтури, або тільки що вступили в адвокатську спільноту, або здійснюють адвокатську діяльність в регіонах, де чисельність адвокатів перевищує попит на юридичну допомогу, призначення на такі справи є основним джерелом доходу. Що стосується висококваліфікованих адвокатів, які мають велику клієнтуру і, як наслідок, завжди забезпечених роботою, як правило, не веде такі справи. Дана модель характерна для більшості пострадянських держав і колишніх соціалістичних країн Центральної та Східної Європи (Сулейманова Г. Международные стандарты и лучшие практики оказания субсидируемой юридической помощи / Г. Сулейманова // Юрист. – 2011. – № 3. – С. 51).

4) змішана модель являє собою таку систему, яка поєднує в собі елементи перших двох вищевказаних та інших моделей. Надання безоплатної правової допомоги здійснюється через незалежну державну організацію (модель публічного захисника) з залученням приватнопрактикуючих адвокатів на основі укладеного з ними договору по окремих справах (тобто контрактна модель), а також з використанням інших моделей (юридичних клінік, моделі «pro bono», тобто безоплатне надання юридичної допомоги), інших різновидів моделей.

Змішана модель використовується в багатьох країнах. Експерти пояснюють це тим, що прихильність до тієї чи іншої моделі без використання переваг протилежної моделі призводить до того, що система безоплатної правової допомоги стикається з великим числом проблем, яких вона могла б уникнути. Будучи обмеженим тільки моделлю *judicare* або тільки моделлю штатних юристів, орган управління системою безоплатної правової допомоги буде стикатися з усіма недоліками, не приділяючи належної уваги перевагам і компенсаційним можливостям іншої моделі. Комбінація моделей – це кращий вибір для забезпечення незаможних громадян юридичними послугами.

Пасічник Т.Ю.

*студентка 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЮВЕНАЛЬНА АДВОКАТУРА: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Головним обов'язком діяльності держави є забезпечення прав і свобод людини, у тому числі неповнолітніх, серед яких є право на безпечне дитинство при достатньому життєвому рівні, право на опіку та піклування, виховання з боку батьків, або осіб, що їх замінюють, охорону здоров'я та лікування, відпочинок, доступ до безоплатної повної загальної та професійної освіти, право на справедливий судовий розгляд із забезпеченням права на захист на всіх стадіях кримінального процесу та цивільних прав, зокрема права на житло. Кризові явища у соціальній та економічній сферах зумовлюють необхідність посилення соціального захисту дітей, визначення пріоритетних напрямів у цій важливій роботі, одним з яких є увага до дітей у конфлікті з законом. Сучасне становище неповнолітніх в Україні викликає цілком обґрунтоване занепокоєння, адже порушення прав саме даної категорії населення постало надзвичайно гостро в останні роки та вимагає принципово нових підходів до захисту їх прав у суді. У нашій державі ж до сьогодні не створено належних підвалин ювенальної юстиції, зокрема, спеціалізованої ювенальної адвокатури, яка б дозволила залучити до вирішення окремих категорій справ найбільш висококваліфікованих фахівців, що призвело б до підвищення якості правосуддя у справах з участю неповнолітніх, але невеликі кроки на шляху становлення даного інституту уже зроблені. Аналізуючи чинне українське законодавство можна з впевненістю констатувати, що в нашій державі сьогодні існують певні проблеми, що стосуються організації захисту в кримінальному судочинстві, особливо у відношенні малолітніх.

Дані проблеми потребують законодавчого вирішення із врахуванням досвіду зарубіжних країн, таких як США, Німеччина, Франція, Польща.

У США на початковому етапі впровадження ювенальної юстиції участь адвоката у справі не виключалася, але і не забезпечувалася з боку держави. Вважалося, що участь адвоката передбачає наявність конфлікту між інтересами неповнолітнього та держави. Але згодом стало очевидним, що відсутність адвокатів породжувало небезпеку порушення прав неповнолітніх, загрожувало неповнотою розслідування. Вже у 1966 році Верховний Суд США вперше в історії країни визнав право неповнолітнього на певні процесуальні гарантії в дитячому суді «на належну правову процедуру і справедливе поводження» та право адвоката неповнолітнього ознайомитись з матеріалами справи. На сьогодні шоста поправка до Конституції США гарантує кожному право на захисника.

Відповідно до законодавства Німеччини та Польщі участь адвоката у справах неповнолітніх не є обов'язковою. Вважається, що він здійснює негативний вплив на хід виховного процесу і на авторитет судді в очах неповнолітнього. Згідно з діючим законодавством основним завданням адвоката є не досягнення виправдовувального вироку чи більш легкої міри покарання, а сприяння виховному характеру ювенального судочинства та вибору міри покарання. В Україні участь захисника при провадженні досудового слідства і в розгляді кримінальної справи в суді про злочини неповнолітніх є обов'язковою. Неповнолітній згідно зі статтею 46 КПК України може відмовитися від конкретного захисника, але не від здійснення його захисту. У цьому випадку захисника замінюють на іншого. Усі процесуальні дії проводяться в присутності захисника, а якщо неповнолітній не досяг шістнадцяти років або його визнано розумово відсталим, то на розсуд слідчого чи прокурора, або коли є клопотання захисника – також у присутності педагога або лікаря.

Органи досудового розслідування нерідко порушують і ці вимоги закону. Судовий розгляд у справах про злочини неповнолітніх проходить за дещо спрощеним порядком. Зокрема, не проводиться судове розслідування та судові дебати. Натомість заслуховується пояснення неповнолітнього, його захисника. Згідно з діючим законодавством участь малолітніх осіб як суб'єктів цивільно-процесуальних правовідносин не допускається, їх права захищаються в суді виключно законними представниками. Адвокат при цьому відіграє провідну роль, адже саме через нього неповнолітня особа може висловлювати свою думку, отримувати допомогу у висловленні такої думки та інформацію про судовий розгляд.

Для того, щоб глибше зрозуміти роль адвоката у захисті неповнолітньої особи та розвитку інституту ювенальної адвокатури в Україні розглянемо досвід наших сусідів, зокрема Росії, Польщі, а також Німеччини, де уже досягнуто значних успіхів у сфері захисту прав, свобод та інтересів неповнолітніх.

Цивільно-процесуальний кодекс РФ закріплює право дитини самостійно звернутися в суд для захисту своїх прав з досягненням чотирнадцяти років. Але це право не може бути реалізовано до прийняття відповідного федерального закону, який передбачає механізм звернення дитини в суд. Згідно з Законом «Про адвокатську діяльність та адвокатуру в Російській Федерації» юридична допомога надається безплатно лише неповнолітнім, які знаходяться в установах профілактики безпритульності та правопорушень неповнолітніх, що залишає поза увагою захист сотень інших дітей.

У Польщі та Німеччині інститут ювенальної адвокатури є більш розвиненим, але законодавець обмежує число справ в яких участь захисника є обов'язковою. Ювенальна адвокатура здійснює також захист неповнолітніх осіб у адміністративному провадженні. В адміністративному провадженні держава не забезпечує право на безоплатного адвоката, то ж тут усі фінансові витрати полягають на батьків неповнолітнього.

Отже, виходячи із ситуації, що склалася в нашій державі, а саме з приводу організації захисту в кримінальному судочинстві малолітніх, потрібно створити інститут ювенальної адвокатури. Який буде слугувати запорукою справедливого судового розгляду із забезпеченням права на захист неповнолітніх на всіх стадіях кримінального процесу.

Оцінюючи систему захисту неповнолітніх у кримінальному судочинстві США, Франції, Польщі, Німеччини, слід відзначити, що незважаючи, на відсутність інституту обов'язкової участі захисника у справах неповнолітніх, система захисту незаможних дітей стоїть на високому місці: здійснюється фінансування різноманітних програм захисту неповнолітніх. У цих програмах адвокати здатні не тільки ефективно представляти молодих клієнтів в суді, але в

багатьох винятках чинити довготривалий вплив на їхнє життя. Таким чином судові системи даних країн пропонують багато оригінальних вирішень проблем, які виникають при захисті неповнолітніх. Окремі з них можуть бути запозичені і нашою правовою системою. Найбільшої уваги та наслідування заслуговує ставлення держави до проблем захисту незаможних обвинувачених. І якщо на даний момент подібні положення в Україні започаткувати складно в силу соціальних, політичних, економічних труднощів, то в майбутньому, віриться, що держава буде спроможна приділяти більшу увагу та необхідні ресурси цим проблемам, спираючись на досвід зарубіжних країн.

Поліщук А.В.

*студентка 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СПІВВІДНОШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО АДВОКАТУРУ З ЄВРОПЕЙСЬКИМИ НОРМАМИ

В 2012 р. в Україні сталася визначальна подія – на заміну закону «Про адвокатуру» від 19.12.1992 р. було прийнято новий закон – «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України № 5076-VI від 05.07.2012 р. //Відомості Верховної Ради. – 2013. - № 27. - Ст.282.), який визначає правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні. Було започатковано реформування системи адвокатського самоврядування та фінансування адвокатської діяльності, зокрема, при наданні вторинної правової допомоги.

Адвокатура в сучасній правовій системі відіграє роль одного із способів обмеження державою своєї влади за допомогою створення і функціонування незалежного правозахисного інституту, що своєю діяльністю сприяє виконанню конституційної функції захисту прав і свобод людини як основної цінності держави, закріпленої у ст. 3 Конституції України.

Позитивно оцінюючи зусилля законодавців, направлених на унормування правовідносин, які виникають в сфері адвокатської діяльності, відмітимо, що національні інтереси України потребують утвердження держави як впливового європейського повноправного члена Європейського Союзу. Важливу роль в реалізації цього напрямку відіграє адаптація законодавства України про адвокатуру до європейських стандартів.

Зазначимо, що на сьогодні основним джерелом інституту адвокатури поряд з законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є такі нормативно-правові акти, як Конституція України, Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекс України, Цивільний та Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, Правила адвокатської етики. Їх головним завданням є забезпечення в цілому такої ефективної діяльності адвокатури, яка б відповідала міжнародним стандартам, зокрема положенням Загального кодексу правил для адвокатів країн ЄС (далі Загальний кодекс правил), прийнятому делегацією 20 країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі у жовтні 1988р, а також Рекомендаціям Парламентської Асамблеї Ради Європи від 26 вересня 2005 р. і Резолюції (78) 8 Комітету Міністрів Ради Європи про юридичну допомогу та консультації від 2 березня 1978 р. Незадовільне правове регулювання призводить до цілої низки причин, що створюють проблеми в діяльності адвокатури, а саме: відсутність належної державної підтримки адвокатури; систематичні порушення прав адвокатів при виконанні ними професійних обов'язків; організаційно-правову неврегульованість у самій адвокатурі (Слободяник Т.М. Деякі аспекти адаптації законодавства України про адвокатуру до європейських стандартів / Т.М. Слободяник // Вісник КДПУ імені Михайла Остроградського. – 2008. – Вип. 1. – Частина 1. – С. 9.).

Разом з тим, слід відмітити, що в більшості країн ЄС законодавством по-різному визначається правова природа адвокатури та її відношення до судової влади, але в ряді країн місце адвокатури та її взаємозв'язок із судовою системою встановлені досить чітко й однозначно. Адвокатура розглядається як: невід'ємна частина правосуддя (Латвія); незалежна організація в системі правосуддя (Німеччина); орган правосуддя (Греція); незалежна частина правової системи (Литва); адвокат визнається помічником правосуддя (Франція); слугою